

Kapelica Franca Kobala - Jakobovega z Lenivca, ki je premagal ujejd, pa ga je na koncu podrl hrast

Kapelica Na Popotniku stoji ob poti z Erzelja proti vasi Dolanci v Gornji Branici, nekdam pa so Erzeljci po njej hodili tudi v Štanjel, na Kras. Napis na njej pove, da jo je dal leta 1891 v zahvalo za ozdravitev in na čast svetogorski Mariji postaviti Franc Kobal iz erzeljskega zaselka Lenivca.

Po ustnem izročilu z Erzelja je bil Franc sin Jakoba Kobala. Pri hiši se je reklo pri Drejčetrovih, potem pa so po dveh Štefanijah hiši izrekli pri Štefanjevih. To je bila večja kmetija, potem pa se je razprtila, ker je bilo dosti sinov.

Franc da je imel za ženo Cecilijo iz Branice, vendar nista imela otrok. Pri hiši so bile tudi nune in iz te družine je izšel tudi župnik Kobal, ki je služboval v Orehku na Pivki. Najbrž da je bil Frančev stric.

Nekoč je šel Franc po poti čez Popotnik obiskat brata Toneta, ki je bil poročen v Branico in tudi ni imel otrok.

Demontaža znamenja, marec 2004 (Foto: Andrejka Ščukovt)

Pogled na očiščeno in restavrirano "knjigo", maj 2004 (Foto: Andrejka Ščukovt)

je proti stričevi volji šel podirati, hrast je padel nanj in ga pokopal pod sabo.

Po istem ustnem izročilu je imel pokojnik neko staro Sveto pismo stare zaveze, dobil pa ga je od župnika, ki je stanoval na Tabru. Zadnji župnik s Tabra je potem menda hotel, da bi mu ga Frančev brat Tone izročil, ker da je »pohujšljivo«.

Tako pravi ljudsko izročilo, arhivski viri pa govorijo nekoliko drugače. V župnijskih matičnih in družinskih knjigah na Gočah piše, da se je Franc rodil 13. septembra 1865 očetu Jakobu in materi Ceciliji na Lenivcu, Erzelj št. 36. Hiši se je tedaj reklo pri Jakobu. Kasneje je živel v hiši Erzelj 56, ki so ji rekli pri Dječtetovih, nazadnje pa pri Štefánjevih. Poročil se je 1896. leta z devet let mlajšo mladoletno Marijo Bizjak z Erzelja in ta mu je rodila edinega otroka - sina. Leta 1916 se je, komaj enainpetdeset let star, smrtno ponesrečil. Umril je nepreviden.

Iz cerkvenih šematizmov pa vzemo nekaj več podatkov o Frančevem stricu duhovniku. Ime mu je bilo Matija Kobal, rodil pa se je na Erzelju leta 1792. Leta 1817 je bil posvečen za mašnika, služboval pa je kot kaplan v Budanjah in kot kaplan ekspozit v Orehku pri Postojni, kjer je tudi umrl leta 1855.

Znamenja Na Hribu ali točneje Vrh Kajnce, ki je bilo postavljeno leta 1895, torej ni mogel postaviti duhovnik Matija Kobal, ki je že dolgo počival v grobu. Prav tako kapelice na Popotniku ni postavil Frančev brat Tone, saj je bil leta 1891 Franc še živ, iz napisu na njej pa je mogoče razbrati in skleniti, da jo je dal postaviti Franc sam. Glede na krajevno in časovno bližino ter na oblikovne in vsebinske značilnosti znamenja Na Hribu se zdi zelo verjetno, da je tudi njegovo postavitvev naročil on ali vsaj sodeloval pri tem.

Kapelica Na Popotniku je sklesana iz belega enotnega apnenca, kakršnega so lomili na več mestih v pobočju Nanosa na drugi strani gornje Vipavske doline: blizu cerkve sv. Nikolaja (po domače sv. Miklava) pri Podnanosu, za Starim gradom nad Vipavo in v Sanoborcovem kamnolomu nad Vrhpoljem. Visoka je približno 270 centimetrov. Oblikovana je kot hišica (edikula) s slopom in podstavkom; pred njo je položena odprta kamnita knjiga na podstavku, k njej pa vodi preprosta kladna stopnica. Na prednji strani hišice je sklesana doprsna podoba Matere božje svetogorske v plitvem reliefu. Tako oblika znamenja kot vrsta kamna, iz katerega je sklesano, navajata k sklepu, da jo je naredil vipavski kamnosek Matija Tomažič (1835-1902), ki je v tistem času sklesal in postavil podobno kapelico sv. Roka Na Hribu v Vipavi (in se na njej tudi podpisal).

Tedaj ga je prišla kakor ena slabost, po domače ujejd. "Ujejd, huda ujejd de je bla." S Popotnika se je ozrl na Sveto goro s prošnjo za pomoč - in pri priči ozdravel. Pil ali spomenik mu je menda postavil brat Tone po smrti. Podoben spomenik Na Hribu pa da je dal postaviti stric duhovnik.

Zanimivo je tudi, kako je Franc umrl. Šel je vprašat strica, če bi lahko podrl ogromen hrast na senožeti Patovce, da bi imel les za drva. Oni da mu je rekel: Tisti hrast pusti, je zgodovinski, naredi si drva drugje. Ta pa ga

Postavitvev restavriranega Popotnika, avgust 2004 (Foto: Andrejka Ščukovt)

Erzelj - Na Popotniku, pogled na restavrirano znamenje in urejeno okolico (Foto: Andrejka Ščikovič)

Posebnost opisane kapelice so številni in raznovrstni slovenski napisi, ki so vklesani na vseh njenih sestavnih delih. Lahko rečemo, da po tem nima primere na Primorskem. Zvrsti se cel venček pobožnih vzdihljajev, kratkih ljudskih molitvic in osebna izpoved naročnika o hudi bolezni in ozdravitvi, ki so zapisani v domači narečni obliki. Med narečnimi oblikami besed omenimo, na primer: svjet, usmilejnje, precejsje, rumarji, Marije (namesto Marija) in želiste - slednja se je vtihotapila celo v citat iz Svetega pisma. Drugi niz napisov tvorijo citati iz Sirahove knjige in Visoke pesmi po tako imenovanem Wolfovem prevodu Svetega pisma iz leta 1858, ki pa so nekoliko skrajšani ali prirejani. Izbrani so predvsem taki, ki jih je mogoče povezati s čaščenjem Marije; citat: "v Jakopu prebivaj", pa nedvomno meri na zgoraj omenjeno hišno ime naročnika kapelice. Zadnji stavek na stopnici pove, da je kapelico blagoslovil goški župnik Janez Hladnik (ki je soupravljal župnijo Erzelj v letih 1891-1893).

Večina napisov je dobro ohranjena in berljiva, le tistega na stopnici ni bilo mogoče v celoti prebrati, ker je bila prelomljena, napis na njeni nastopni ploskvi pa je hudo načel zob časa.

Na koncu navedimo vse napise v zaporedju, kakor si sledijo na kapelici :

Leva stran:	Prednja stran:	Desna stran:
na hišici <i>Sponon Na brez števite Precetoje, In vse stvarje ki so na svoti gori deleži o Marije! truga usmilejnje, Je njine sklonen, svoga Zablaje.</i>	na hišici, pod podobo Matere božje z detotom: <i>Jest sem Mat' ljube Ljubejste, Per mese je uat Mliat. Prdiše k meni ust le(ist) me želiste in kasitje se n(aj)glo uade. Sirah. 24. P.</i>	na hišici: <i>Čudčena si Kratica ti, Povna sladkosti, Povna blabnosti in Mliosti.</i>
	na slopa:	
<i>Franc: Kaba! njeon na Lajvevi k. k. 16 grolič po ti poti me napade nagla grozna bolezn, takaj ozren se na sveto goro padi na kolena zablaje in na najprejnjaj Marije skloni popaloma stamburje volkonec gje</i>	<i>No svieto goro ozren se In se spominaj O Marijo Truga usmilejnje. 1891</i>	<i>O volabica našga svet! Kakor bo svetiti ti nam prejeti daj Jezusa. In pomogaj nam ti izreči te svete imena tri Jezu Marijo in Adif.</i>
	na podstavku slopa: <i>Kakor Cedar na Libanu sem povikšana. In kakor Cipres na Sivasti gori. Sirah. 24. P.</i>	
	na dveh odprtih straneh knjige: <i>Stvarni vsi reči in kiti me je usna rol je počival v moj me Sotona in mi je rekel, v Jakopu pre bivaj in v Izraelu</i>	<i>In tako sem na Sivasi Ustojenja) in v svetem mestu ravno tako poč vam in v Jeruzale ma je moje obkari Sirahf. 24. 1 P.)</i>
	na lica podstavka knjige: <i>Kakor se moj jezik v prah spremeni, boš tiskaj o Marijo! tvoje mlakserenosti.</i>	
	na nastopni ploskvi stopnice pred kapelico: <i>Če veat te puče brez panaha Nakar v (aj)hap (aj) ne podaj Zap(aj) (??) ... (aj) (??) Gilej(?) ... (aj) (??) Me(?) kivi ... jrekoč Marja ... </i>	
	- na lica stopnice pred kapelico: <i>Blagoslovi! gospod Zapost in Gilej! Janez Hladnik.</i>	

Opombe:

1. Večino navedenega izročila povzemam po pripovedovanju Zofke Jejčič, Erzelj 4, in njene sestre Pavle Ferjančič, Vipava, Ulica 18. aprila 7.
 2. Župnijski arhiv Goče: *Status Animarum* /.../ 1846; *Status Animarum Curatiae Erzelj 1904*, stran 27; *Trauuungsbuch der Pfarr Ersel vom Jahre 1843*, stran 22; *Mrltiška knjiga duhovnije Erzelj III*, stran 1, tekoča št. 7
 3. *Catalogus cleri dioecesis Labacensis anno 1835.*, stran 55; *Catalogus cleri tuam saecularis tum regularis dioecesis Labacensis ineunte anno MDCCCLVI.*, stran 90
 4. *Sveto pismo stare in nove zaveze z razlaganjem poleg nemškiga, od apostoljskiga Sedeža poterjeniga sv. pisma, ki ga je iz Vulgate ponemčil in razložil Dr. Jožef Franc Allioi /.../ (Tretji zvezek.) V Ljubljani. Natisnil Jožef Blaznik. 1858. Stran 452: Visoka Pesem Salomonova 6; 9; strani 563-565: Sirahove Bukve 24; 12, 13, 15, 17, 24, 25, 26. - Za primerjavo z napisi na kapelici navajam nekaj dobesednih citatov iz Sirahovih bukev, poglavje 24, ki so bili na kapelici nekoliko skrajšani ali spremenjeni:
24. Jez sim mati lepe ljubezni in strahu in spoznanja in svetiga upanja.
25. Per meni je vsa gnada življenja in resnice, per meni je vse upanje življenja in čednosti.
26. Pridite k meni vsi, kateri me želite, in nasitite se mojiga sadu; /.../*
5. Podatek goškega župnika gospoda Bogdana Saksida
 6. Oglati oklepaji označujejo vrzeli v besedilu in dele besedila, ki jih je bilo mogoče nedvoumno rekonstruirati. V primerih, kjer je rekonstrukcija samo domnevna, je dodan vprašaj.